

Sygn. akt VU 726/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 września 2013 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący SSO Mariola Mastalerz

Protokolant st. sekr. sądowy Ilona Królikiewicz

po rozpoznaniu w dniu 19 września 2013 roku w Piotrkowie Trybunalskim na rozprawie

sprawy z wniosku **K. M.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M..**

o prawo do podjęcia wypłaty emerytury

na skutek odwołania K. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M..

z dnia 27 marca 2013r. sygn. (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że podejmuje wypłatę emerytury K. M. za okres od dnia 1 października 2011r. do dnia 21 listopada 2012r.,

2. żądanie K. M. o wypłatę odsetek od zaległych świadczeń emerytalnych przekazuje do rozpoznania organowi rentowemu.

Sygn. akt VU 726/13

UZASADNIENIE

Zaskarżoną decyzją z dnia 27 marca 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M.. odmówił uchylenia decyzji z dnia 4 października 2011r. w części,

w jakiej decyzja ta zawiesza wnioskodawczyni K. M. prawo do emerytury za okres od dnia 1 października 2011r. do dnia 21 listopada 2012 r.

W dniu 30 kwietnia 2013 r. K. M. wniosła odwołanie od tej decyzji, w którym wniosła o wypłatę zaległej emerytury za okres od dnia 1 października 2011 roku do dnia 21 listopada 2012 roku wraz z ustawowymi odsetkami. W uzasadnieniu skargi wnioskodawczyni powołała się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie K 2/12.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M.. wniósł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych ustalił następujący stan faktyczny:

K. M., urodzona w dniu (...), wystąpiła w dniu 25 marca 2009 roku z wnioskiem o przyznanie emerytury. Wnioskodawczyni była wówczas zatrudniona w Zakładzie (...). Oddział w T.M..

(dowód: wnioski o emeryturę – k. 1-3 akt emerytalnych, zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu – k. 4 akt emerytalnych)

Decyzją z dnia 14 kwietnia 2009 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M., przyznał K. M. prawo do emerytury od dnia 1 marca 2009 roku.

(dowód: decyzja z dnia 14.04.2009 r. k. 13 akt emerytalnych)

Decyzją z dnia 4 października 2011 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M., wstrzymał wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 roku z powodu kontynuowania zatrudnienia bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywała je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury.

(dowód: decyzja - k. 48 akt emerytalnych plik II)

Pismem z dnia 27 listopada 2012 roku K. M. wniosła o wznowienie wypłaty emerytury od 1 października 2011 roku wraz z należnymi odsetkami.

(dowód: pismo z dnia 27.11.2012 r. – k. 20 akt emerytalnych plik II)

Decyzją z dnia 10 stycznia 2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M., uchylił decyzję z dnia 4 października 2011 roku w części w jakiej dotyczy zawieszenia wypłaty emerytury od dnia 22 listopada 2012 roku oraz przeliczył i podjął wypłatę emerytury od dnia 22 listopada 2012 roku.

(dowód: decyzja z dnia 10.01.2013 r. k. 21-22 akt emerytalnych plik II wraz z załącznikiem k. 23)

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zważył co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

W przedmiotowej sprawie organ rentowy w trybie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego zaskarżoną decyzją wznowił postępowanie w przedmiocie zawieszenia wypłaty emerytury wnioskodawczyni na podstawie prawomocnej decyzji z dnia

4 października 2011 roku, co oznacza możliwość badania prawidłowości tej decyzji w niniejszym postępowaniu. Jednocześnie organ rentowy odmówił uchylecia tej decyzji w zakresie zawieszenia prawa do emerytury za okres od dnia 1 października 2011 roku do 21 listopada 2012 roku, podnosząc że decyzja została wydana na podstawie obowiązującego wówczas art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2009r. nr 153, poz. 1227 ze zm), który został wyeliminowany z obrotu prawnego - jako niezgodny z Konstytucją RP - wobec osób które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011r., dopiero z dniem wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012r. w sprawie K2/12, czyli z dniem jego ogłoszenia, co nastąpiło 22 listopada 2012r. Oznacza to zdaniem organu rentowego konieczność stosowania przepisu art. 103a ustawy od dnia jego wejścia w życie, aż do dnia ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K2/12 czyli do dnia 22 listopada 2012r.

Stanowisko organu rentowego jest błędne.

Należy podkreślić, iż wnioskodawczyni nabyła prawo do emerytury - decyzją z dnia 14 kwietnia 2009 r. - **z dniem 1 marca 2009r.** W okresie od dnia 8 stycznia 2009r. do dnia 31 grudnia 2010r. (a zatem w dacie nabycia prawa do emerytury przez wnioskodawczynię) treścią ryzyka emerytalnego było osiągnięcie wieku emerytalnego i posiadanie odpowiedniego stażu pracy (art. 103 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2009r. nr 153, poz. 1227 ze zm). Wypłata emerytury w tym okresie nie była uzależniona od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą.

Dopiero z dniem wejścia w życie przepisu art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, czyli z dniem 1 stycznia 2011 r. prawo do wypłaty emerytury zostało uzależnione przez ustawodawcę od rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed nabyciem prawa do emerytury. Jednocześnie na podstawie art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) przepis art. 103a ustawy od dnia 1 października 2011r. miał zastosowanie także do emerytur przyznanych przed dniem 1 stycznia 2011r. Od tego momentu warunkiem podjęcia wypłaty emerytury było uprzednie rozwiązanie stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 13 listopada 2012r. w sprawie K2/12 (opublikowanym w Dzienniku Ustaw w dniu 22 listopada 2012 roku) stwierdził, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy (a zatem w okresie od dnia 8 stycznia 2009r. do 31 grudnia 2010r.), jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zdaniem Trybunału rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 28 w/w ustawy spowodowało, że osoby które skutecznie nabyły i realizowały prawo do emerytury **w okresie od dnia 8 stycznia 2009r. do 31 grudnia 2010r.** zostały objęte nową, mniej korzystną dla nich treścią ryzyka emerytalnego – a mianowicie ich prawo do pobierania emerytury po dniu 1 października 2011r. zostało uzależnienie od rozwiązania stosunku pracy. Treść ryzyka emerytalnego w określeniu, którego wnioskodawca ma swobodę, nie powinna zdaniem Trybunału być zmieniana w stosunku do osób, które już nabyły i zrealizowały prawo do emerytury. Jeśli ubezpieczony już raz spełnił warunki, od których zależało nabycie prawa do emerytury, to zdaniem Trybunału niedopuszczalnym jest, nakazanie mu zastosowania się do nowej treści ryzyka emerytalnego, czyli nakazanie mu ponownego zrealizowania już raz skutecznie zrealizowanego prawa do emerytury.

Te w/w niezgodne z Konstytucją RP przepisy były podstawą zawieszenia przez organ rentowy wypłaty emerytury wnioskodawczyni z dniem 1 października 2011r. z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia z dotychczasowym pracodawcą bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy (decyzja z dnia 4 października 2011r.).

Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne (art. 190 ustęp 1 Konstytucji RP). Stosownie do treści art. 190 ustęp 3 Konstytucji RP orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia (w organie urzędowym, w którym akt normatywny był ogłoszony), jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Termin ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, gdy chodzi o ustawę, a gdy chodzi o inny akt normatywny - dwunastu miesięcy. W przypadku orzeczeń, które wiążą się z nakładami finansowymi nie przewidzianymi w ustawie budżetowej, Trybunał Konstytucyjny określa termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego po zapoznaniu się z opinią Rady Ministrów.

Z treści art. 190 ustęp 3 Konstytucji RP organ rentowy wyciągnął wniosek, że niezgodny z Konstytucją RP przepis prawa można stosować aż do momentu ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego, czyli do dnia 22 listopada 2012r..

Należy podnieść, że przepis art. 190 ustęp 3 Konstytucji określa jedynie moment utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnego aktu normatywnego (ogłoszenie orzeczenia Trybunału), co nie jest równoznaczne z jego stosowaniem. W świetle przepisów art. 190 ust 3 i ust 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wyrok Trybunału Konstytucyjnego stwierdzający niezgodność określonego przepisu ustawy z Konstytucją, wprowadza z dniem ogłoszenia tego wyroku w trybie art. 190 ust 2 Konstytucji zakaz stosowania niekonstytucyjnego przepisu ustawy w postępowaniu sądowym (tak por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 2009-04-16, I OSK 586/08). Przepis ustawy niezgodny z Konstytucją co do zasady nie może być bowiem źródłem praw i obowiązków, a zatem przepis taki,

choć obowiązujący przed ogłoszeniem wyroku Trybunału, nie powinien być stosowany także do stanów faktycznych sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału.

Problem intertemporalnych skutków wyroków Trybunału Konstytucyjnego, orzekających o niezgodności zakwestionowanego przepisu z Konstytucją, należy do bardzo spornych w doktrynie, nie mniej w orzecnictwie Sądu Najwyższego zdecydowanie przeważa pogląd o skuteczności *ex tunc* wyroków Trybunału Konstytucyjnego (takie też stanowisko zajął ostatnio Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 9 sierpnia 2012r., V CSK 402/11). Za retroaktywnością wyroku Trybunału opowiedział się także Sąd Apelacyjny w Lublinie w wyroku z dnia 21 lutego 2013r. w sprawie III AUa 41/13 w którym podniósł, że utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją oznacza, że przepis ten nie może być stosowany, poczynając od daty jego uchwalenia, zachodzi zatem konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu.

Skutek *ex nunc* wyroków Trybunału Konstytucyjnego jest dopuszczalny, ale jedynie wyjątkowo. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 kwietnia 2011 r., I CSK 410/10 (OSNC 2021, nr 1, poz. 14) wskazał najważniejsze wyjątki od tej zasady, a mianowicie gdy:

- Trybunał w sentencji sam określa termin retroaktywności swojego orzeczenia, odnosząc go do chwili wejścia w życie Konstytucji (por. wyrok z dnia 4 grudnia 2001 r., SK 18/00, OTK Zb. Urz. 2001, nr 8, poz. 256), albo wyłączając tę retroaktywność zupełnie (wyrok z dnia 31 stycznia 2001 r., P 4/99, OTK Zb. Urz. 2001, nr 1, poz. 5),
- z samej istoty kategorii orzeczeń Trybunału, w których odracza on termin utraty mocy obowiązującej zakwestionowanego przepisu, wynika, że tym samym wyłączony zostaje ich retrospektywny charakter,
- wyłączenie retroaktywności wyroku Trybunału może wynikać z rozważenia i z konieczności uwzględnienia innych ważnych konstytucyjnych wartości, takich jak np. ochrona praw nabytych (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 stycznia 2011 r., II CSK 335/10, OSNC 20011, nr 10, poz. 114). To ostatnie stanowisko nawiązuje w sposób pośredni do tych orzeczeń, w których Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że nie jest możliwe wskazanie uniwersalnych reguł dotyczących intertemporalnych skutków orzeczeń Trybunału. Należy je rozpatrywać indywidualnie, uwzględniając charakter przepisu, którego niekonstytucyjność została stwierdzona (por. uchwała z dnia 23 stycznia 2004 r., III CZP 112/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 61, czy z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, OSNC 2006, nr 5, poz. 81). W obu tych uchwałach Sąd Najwyższy podkreślił doniosłość m. in. rozróżnienia czy orzeczona przez Trybunał niekonstytucyjność przepisów dotyczy prawa materialnego, czy procesowego i - w wypadku tych drugich - opowiedział się za działaniem wyroku Trybunału *ex nunc*.

Należy stwierdzić, że w rozpoznawanej sprawie nie zachodzi żaden z przedstawionych wyjątków, akceptowanych w orzecnictwie Sądu Najwyższego, który uzasadniałby odejście od przyjmowanej powszechnie zasady działania wyroków Trybunału Konstytucyjnego *ex tunc*. W sentencji wyroku z dnia 13 listopada 2012r. w sprawie K2/12 Trybunał nie wypowiedział się bowiem na temat intertemporalnego działania tego orzeczenia. Nie dotyczy ono kwestii procesowych, lecz materialnoprawnych (prawa do emerytury). Nie ma wreszcie powodów do uznania, że wsteczne działanie tego wyroku naruszałoby zasadę ochrony praw słusznie nabytych. Wręcz przeciwnie wsteczne działanie tego wyroku urzeczywistnia zasadę ochrony praw słusznie nabytych.

Stwierdzenie niezgodności przepisu art. 103 a ustawy o emeryturach i rentach z FUS z Konstytucją RP przez Trybunał Konstytucyjny w w/w zakresie powoduje zatem brak podstaw prawnych do stosowania tego przepisu wobec osób, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011r. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, a zatem wobec wnioskodawczyni już od wejścia tego przepisu w życie, czyli *ex nunc*.

Skoro zatem wnioskodawczyni nabyła prawo do emerytury w reżimie prawnym niewymagającym rozwiązania stosunku pracy, to wejście w życie przepisu art. 103a ustawy wprowadzające taki nowy warunek ryzyka emerytalnego, nie może zmienić jej sytuacji prawnej, w szczególności nie może stanowić przesłanki uzależniającej wypłatę emerytury

od rozwiązania stosunku pracy, gdyż narusza zasadę ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Z tych względów, Sąd w niniejszej sprawie odmówił zastosowania niezgodnego z Konstytucją RP przepisu art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w zw. z art. 103 a ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Pominięcie art. 103a ustawy przy rozpoznawaniu niniejszej sprawy jako niegodnego z Konstytucją RP, powoduje brak podstaw prawnych do odmowy podjęcia wypłaty emerytury przez organ rentowy za okres od dnia 1 października 2011r. do 21 listopada 2012 roku.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w punkcie 1 wyroku.

Natomiast nie rozpoznane dotychczas żądanie wnioskodawczyni o wypłatę odsetek od zaległych świadczeń emerytalnych, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. przekazał do rozpoznania organowi rentowemu. W zaskarżonej decyzji organ rentowy nie rozstrzygał o kwestii odsetek od zaległych świadczeń emerytalnych. Granice odwołania określa zaś zaskarżona decyzja. Brak rozstrzygnięcia w zaskarżonej decyzji o odsetkach od zaległych świadczeń emerytalnych, wyklucza dopuszczalność rozstrzygnięcia o tej kwestii przez Sąd w ramach odwołania.